

"ויצא בן אישה ישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני ישראל וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי. ויקב בן האישה הישראלית את השם ויקלל ויבאו אותו אל משה ושם אימו שלומית בת דיברי למטה דן. ויניחוהו במשמר לפרש להם על פי ה'." (ויקרא כ"ד, י')

בתוך פרשיות של חוקים ומשפטים, הוראות והנהגות, מופיע פתאום פרשת המקלל השונה באופיה מהפרשיות לפניה ולאחריה. שוני זה בה לידי ביטוי באופן בולט בעיקר בשני תחומים. ראשית, בין פרשיות העוסקות בדינים והנהגות מופיע פרשת המקלל שבבסיסה סיפורית היא. שנית, מבנה הפרשה ייחודי הוא, בתוך סיפור המעשה (י'-י"ד) משולבת מערכת שלמה של הלכות (ט"ז-כ"ב), חלקן נובע ישירות מהסיפור וחלקן אינו קשור אליו בהכרח. בסיום ההלכות, שוב חוזרת התורה לסיום סיפור המעשה (כ"ג).

ננסה למצוא הסבר לשינויי אופי אלה, על ידי התייחסות לשאלת סמיכות הפרשיות בין פרשת המקלל לפרשיות שלפניה. פרשת המועדים, פרשת נר התמיד ופרשת לחם הפנים.

הרב דוד צבי הופמן בפירושו לספר ויקרא קושר בין שאלת סמיכות הפרשיות לשאלת התאריך בו ארע סיפור המקלל.

"קבוצת המצוות, שבאה אחרי זה (י'-כ"ג) אין לה, כפי הנראה, שום קשר לחוקי המועדים, וסידורן במקומן כאן אפשר היה לנמק רק בזה שהמאורע שמספר עליו באותה הפרשה של שתי המצוות (נר התמיד, לחם הפנים) אירע דווקא באותו פרק זמן שמהם פרסם את החוקים שקיבל בסיני וזה היה בין יום הכיפורים וחג הסוכות או בימי חג הסוכות בשנה הראשונה לצאת בני ישראל ממצרים."

הרב הופמן בפירושו איננו מתייחס לתוכן סיפור המעשה אלא טוען שסיפור המקלל הובא כאן מכיוון שכאן מיקומו על פי סדר קורות הדברים במדבר. פירושו של הרב הופמן איננו מתייחס למבנה הייחודי של הפרשה בה הלכה משולבת, ונובעת מתוך סיפור מקראי. כמו כן מקובלנו כי אין מוקדם ומאוחר בתורה, על כן עדיין ניתן לשאול את השאלה מדוע בחרה התורה למקם את סיפור המקלל דווקא כאן ולא התעלמה מסדר הזמנים, כפי שנעשה לעתים, וכתבה את הסיפור במקום בה הקשרו ברור יותר. בעיה נוספת העולה אף בפירושו של הרב הופמן עצמו הינה, חוסר ההתאמה בין גישתו בתיארוך האירוע לפירוש רש"י בעקבות המדרשים.

מובא ברש"י על פי הסיפרי זוטא כי פרשת המקלל אירעה ביחד עם פרשת מקושש העצים. על פי פירושו, שני האירועים קרו בראש חודש אייר בשנה הראשונה לצאתם מארץ מצרים, לפני מתן תורה. לפירוש זה ניתן להביא חיזוק מהשוואת שני הסיפורים, סיפור מקושש העצים (במדבר ט"ו ל"ב-ל"ו) וסיפור המקלל. בשניהם מובא החוטא לפני משה ומונח במשמר עד שיפורש מה יעשה לו. בשניהם הקב"ה חורף את דינו של החוטא שכן הדין איננו ברור. ובשניהם גזר הדין זהה

"ורגמו אותו אבן". על פי פירוש זה אף ניתן אולי להסביר את המבנה הייחודי של הפרשיה. שכן ההשוואה לסיפור מקושש העצים מכניסה את סיפורנו למסגרת מיוחדת של סיפורים המובאים בתורה המתארים מעשים שגרמו לפסקי הלכה, שעדיין לא היו קיימים. כמו לדוגמא, מעשה בנות צלפחד (במדבר כ"ז א'-י"א) או סיפור המעשה באנשים הטמאים שלא יכלו לעשות הפסח במועדו (במדבר ט' ו'-י"ב). מסגרת מיוחדת זו מסבירה מדוע בתוך סיפורנו משולבת מערכת של הלכות שכן הסיפור כאן מובא כהקדמה להלכות המופיעות בהמשך והנובעות ממנו. למרות הסבר זה ולאחר שראינו כי הסברו של הרב הופמן איננו תואם את הפירוש הרווח עדיין עומדת בעינה שאלת סמיכות הפרשיות.

באנו איפה לגישה השניה והמקובלת בהסבר סמיכות הפרשיות.

"ויצא בן אישה ישראלית, מהיכן יצא רבי ברכיה אמר מהיכן יצא מפרשה של מעלה שנאמר ולקחת סולת ואפית אותה שתים עשרה חלות, אמר דרך המלך לאכול פת חמה שמה צנינא ? " (מדרש תנחומא פרשת אמור סימן כג)

על פי המדרש קשורה פרשת המקלל לפרשה שלאחריה בקשר מקומי. סיפור המקלל החל בכך שלגלג על לחם הפנים שאכלוהו לאחר תשעה ימים ולא טרי כמו שהיה ראוי שיאכל לחם קודש, לחם אלוקים. ניתן לומר כי צירוף שני הפירושים המובאים במדרש. הפירוש המשווה בין סיפורנו לסיפור המקושש וכן הפירוש המחבר בין פרשתנו לפרשת לחם הפנים. נותנים תשובה נאותה לאופי השונה הקיים בפרשתנו, אך למרות זאת עדיין לא ניתן הסבר כולל המסביר את הקשר בין פרשתנו לפרשת המועדים פרשת נר התמיד ופרשת לחם הפנים.

על מנת לתת הסבר כולל שכזה עלינו להידרש למבנה הכללי של ספר ויקרא כולו. ספר ויקרא הינו ספר הקדושה. תחילתו, קדושת מקדש וקודשיו (דיני הקרבנות והקרבנות וכ"ו); אמצעיתו, קדושת האדם (דיני טומאה וטהרה מאכלות אסורות וכ"ו). פרשת המועדים הינה שילוב של קדושת האדם עם קדושת המקדש, כיצד בא האדם מישראל לבקש קרבת אלוקים בבית מקדשו. בשלב זה מגיעות שלוש הפרשות האחרונות: פרשת הנרות המעידים כי השכינה שורה בישראל, פרשת לחם הפנים המעיד כי המפגש בין השכינה לבין ישראל היינו לא רק במועדים אלא תמיד כל יום וכל שעה. ובעקבות זאת:

" אחר שהשלים המצוות שהן בעבור כבוד שמו יתברך (הקרבנות החגים ומשפטי הכהנים) סיים בעונש המקלל את השם

שהוא הקצה האחרון המתנגד לכל המצוות עד כאן. והנה עד כאן לא בא שום ציווי על זה .... כי אין להעלות על הדעת שאיש מישראל יקלל את השם ומעולם לא הייתה התורה מזהרת על זה, אלמלא המקרה שקרה כי בן איש מצרי עשה התועבה הזאת, ואחר שקרה המקרה באה עליו האזהרה, ונכתבה כאן לסיים כל המתייחס לקדושת השם. " (ש"דל, פירוש על חמישה חומשי תורה)

על פי ש"דל ברור הוא ההקשר הכולל. כל הקדושה עליה דובר עד כה נובעת היא
מאלוקים, על מנת להמחיש זאת יש להביא בפנינו דוגמא של

"הקצה האחרון המתנגד". אדם אינו עומד על עומקו של עניין עד שלא ראה והבין גם
את היפוכו אשר על כן:

"הביא הכתוב הלכה למעשה ממה שקרה לאיש אחד שקלל את שמו יתברך וצוה ה'
לרגום אותו באבנים" (אברבנאל)

ממילא ברור גם המבנה המיוחד של הפרשה, אין זאת כי עם פרשה הבאה ללמד הלכה למעשה
המה דינו של אותו אחד אשר איננו מבין את קדושת ה', כיצד יש לנהוג באותו אשר איננו מחפש
את קירבתו יתברך ואף מרחיק עצמו ממנה.

באנו איפה ליישב את האופי השונה של פרשת המקלל שהינה סיום חלק זה של ספר
ויקרא העוסק בקדושת המקדש והאדם מישראל. מעתה יעבור הספר ללמדנו על קדושת הארץ "כי
תבואו אל הארץ..."